

STOUTMOEDIGE AFREKENING met KOLONIAAL VERLEDEN
Caribische provincie van zes eilandelijke gemeenten

pleidooi

dr. Aart G. Broek¹

Leiden: Carilexis [imprint van Klasse! Onderwijs & Opvoeding / Onderzoek & Organisatie], 2021
www.klasse-oplossingen.nl

Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius en Sint-Maarten worden elk een gemeente en vormen tezamen een nieuwe provincie. Onder de bescherming van een en dezelfde Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden schuiven de eilanden en Nederland bij elkaar aan. Samen, gelijkwaardig en in één Land. Zo rekenen we vrijmoedig af met het koloniale verleden.

STOUTMOEDIGE AFREKENING MET KOLONIAAL VERLEDEN

Nederland wist Suriname in 1975 tot onafhankelijkheid te bewegen. De Antilliaanse eilanden bedankten voor die opgelegde vrijheid en wisten voet bij stuk te houden. Vanaf 1990 veranderde het Nederlandse beleid in het tegenovergestelde. De eilanden mochten binnen het Koninkrijk blijven, maar dienden zich wel aan de nodige 'huisregels' te houden, zoals politiek-bestuurlijke integriteit, een deugdelijke begroting en onwrikbare rechtshandhaving. Dit bleken opgaven waaraan maar moeizaam consequent invulling kon worden gegeven. Inmiddels ontvluchtte ruim een derde – ca. 160.000 mensen - van de totale bevolking aan eilanders hun geboortegrond, met name Curaçao, en vestigden zich in Nederland.

Sinds die beleidsommezwaai heeft Nederland in toenemende mate bemoeienis met de eilanden gekregen. Enigszins gechargeerd kan gesteld worden dat Nederland inmiddels meer aanwezig is dan ten tijde van de Nieuwe West-Indische Compagnie (1674-1792). Los van de traditionele moederlandse taken als de uitgifte van het Nederlandse paspoort, buitenlandse betrekkingen en defensie, geldt de toegenomen betrokkenheid ongetwijfeld in bestuurlijk, financieel, justitieel en politieel opzicht. Inderdaad, Nederland bemoeit zich er flink tegenaan.

Het bestaande arrangement blijkt geen krachtdadige constructie te zijn. Dagelijks wordt dit geïllustreerd door ontoereikende criminaliteitsbestrijding, overrompelende milieuproblematiek, gemankeerd onderwijs, onduidbare (intereilandelijke) infrastructuur, falende handhaving mensenrechten, uitzonderlijke gewelddadigheden, belabberde ambtelijke dienstverlening, haperende kindbescherming, hoge werkloosheid, frauduleus bestuur, behoeftige gezondheidszorg en onbeheersbare overheidsfinanciën in de eilandelijke samenlevingen.

HERKOLONISERING / De groeiende Nederlandse bemoeienis met het eilandelijke reilen en zeilen betrof een weerzinwekkende ontwikkeling in de ogen van Frank Martinus Arion, de Curaçaose auteur van de veel geprezen roman *Dubbelspel* (1973). De versierselen die behoren bij de benoeming tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau behoeften na het overlijden van Martinus (1936-2015) niet meer te worden teruggestuurd naar de Kanselarij der Nederlandse Orden in Den Haag. Martinus ontving de benoeming en de versierselen in 1992. Op 29 december 2008 organiseerde hij een 'wederaanbieding' aan koningin Beatrix en meldde zich bij het gouverneurspaleis in het Fort, hartje Punda, Willemstad.

Audiëntie bij de gouverneur, mr. E.M. Goedgefrag, werd afgehouden en een ambtenaar van het Kabinet van de gouverneur nam de versierselen en de motivering voor de teruggave in ontvangst. 'Naarmate de ongevoeligheid van Nederlanders tegenover het verleden toenam,' zo liet Martinus Hare Majesteit weten, 'nam mijn betrokkenheid met dat verleden toe, omdat het zomaar opzij

zetten van de donkere plekken in de geschiedenis van een natie mij een grote onrechtvaardigheid lijkt. Het al of niet verantwoording kunnen afleggen voor donkere plekken in de geschiedenis is het wezenlijke verschil tussen een beschaafde natie en een pueriele roversnatie die alleen maar wil prijken met lichtpunten uit zijn geschiedenis, zoals bijvoorbeeld met de schilderijen van Rembrandt.'

Martinus was zeer teleurgesteld geraakt in het 'onvolwassen' moederland, dat hij aanvankelijk met bewondering benaderde. In 1955 vertrok hij met een studiebeurs naar Nederland, waar hij staatsexamen gymnasium deed. Vervolgens studeerde hij Nederlands, waarmee hij in 1965, vlak voor zijn doctoraalexamen, stopte. Vele van de overtuigingen waarmee hij opgroeide, kantelden en werden vervangen door ideeën en idealen eigen aan de jaren zestig en zeventig in de Westerse wereld.

Nederland, zo hield Martinus koningin Beatrix voor, was feitelijk bezig 'om te zijner tijd weer tot rekolonisatie, d.w.z. tot grotere beheersing in plaats van grotere verzelfstandiging van de oorspronkelijke kolonies over te gaan.' Het valt te betwijfelen of het moederland met een dergelijke vooruitziende blik de afgelopen decennia heeft gehandeld. Anderzijds, het kan moeilijk worden ontkend dat sinds de beleidsommezwaai Nederland weer flink grip tracht te krijgen en ook heeft verkregen op de eilanden. Het was een gruwel in Martinus' ogen. Dat de huidige constellatie een gruwel is, kan wel onderschreven worden, maar dan niet om de redenen en bij voorkeur niet met de consequenties die Martinus opvoerde.

AANMODDEREN / Het wetsdocument dat de onderlinge verhoudingen binnen het Koninkrijk formeel regelt, is het Statuut. Dat werd in 1954 voor het eerst ondertekend en sindsdien bijgesteld, het meest recentelijk op 10 oktober 2010. Sindsdien bestaat het Koninkrijk der Nederlanden uit vier 'landen', te weten Aruba, Sint-Maarten, Curaçao en Nederland, terwijl de eilanden Bonaire, Sint-Eustatius en Saba (BES) als 'openbaar lichaam' aan Nederland zijn toegevoegd. Ter toelichting worden BES-eilanden wel als 'een soort gemeenten' gekarakteriseerd, maar de eilanden zijn dat niet: ze hebben veel minder te vertellen dan willekeurig welke gemeente in Nederland. Ook Aruba, Sint-Maarten en Curaçao zijn praktisch geen 'landen' in de staatkundige zin, al was het maar omdat enkele essentiële zaken niet door die landen ingevuld kunnen worden: de eerder genoemde moederlandse taken. We noemen de eilanden 'autonoom', maar ook dat zijn ze in vele opzichten absoluut niet en, zoals gezegd, dat zijn ze steeds minder geworden.

Betekent dit, zoals Martinus Arion meende, dat het Koninkrijk met een zekere vaart het beleid dat in 1990 werd ingezet, praktisch tracht te realiseren? Wel nee; we doen maar wat! Het huidige aanmodderen is voor geen van de partijen – vooral niet voor de eilandelijke bevolking – een gezegend staatsverband. De status van Curaçao, Aruba en Sint-Maarten is een stinkend mangrovebos

door het stilstaande water, waarin het dan ook slecht toeven is. Aanhoudend wordt de schijn opgehouden van een zekere mate van zelfstandigheid, terwijl het bovenal een afwachten is wat Nederland wel of juist niet zal gaan doen.

Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt wanneer eilandelijke overheidsbedrijven, de inlichtingendienst en de Centrale Bank in handen dreigen te vallen van malafide partijen. Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt wanneer de bestuurders bij het opstellen van de eilandelijke begrotingen de realiteit volledig uit het oog verliezen. Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt wanneer verkiezingen niet dreigen door te gaan. Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt wanneer belastingconstructies op de eilanden de concerns aan de Amsterdams Zuidas in de wielen rijden. Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt om het verval van het cultureel erfgoed te keren. Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt wanneer onderwijs, ziekenzorg en intereilandelijke infrastructuur door het ontbreken van noemenswaardig beleid ineens stort. Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt wanneer de lucht- en watervervuiling aantoonbaar doden veroorzaakt. Afwachten óf en hóe Nederland ingrijpt wanneer crimineel handelen – van witwassen tot excessief geweld - niet alleen op de eilanden, maar vooral ook in Nederland voelbaar wordt. Enzovoorts, enzovoorts.

GUNST / Het Statuut spreekt van gelijkwaardigheid, zelfstandigheid en wederkerigheid voor de landen. Dat klinkt menigeen als muziek in de oren, maar ontegenzeggelijk worden die verhoudingen feitelijk beheerst door een uitgesproken koloniaal element: *gunst*. De Caribische eilanden zijn bedelende onderhorigen van Nederland. Aan de Koninkrijksrelaties ontbreekt een deugdelijk uitgewerkt en transparant stelsel van rechten en plichten.

Geëxpliciteerde rechtsregels ordenen de onderlinge verwachtingen en voorkómen zodoende conflicten. Belangwekkender is echter wat de socioloog De Swaan schrijft: 'Het recht versterkt het *vertrouwen* tussen mensen in een samenleving.' Dit is nu precies wat gunsten niet doen. Van gelijkwaardigheid, zelfstandigheid en wederkerigheid is geen sprake. Een samenleven gebaseerd op gunstverlening voedt het onderlinge *wantrouwen* en zodoende een uiterst moeizame invulling van samenwerken. De geschiedenis van de eilandelijke samenlevingen én van het Koninkrijk van de afgelopen vijftig jaar laten dit onverholen zien.

Het door gunsten gestuurde samenleven versterkt aan de zijde van de onderliggende partij het optrekken van façades, het zich onttrekken aan verantwoordelijkheden, het aannemen van de slachtofferrol, gevoelens van minderwaardigheid. Kortom, Nederland beschaamt de eilandelijke bewoners. Die vernederingen zijn dikwijls verpakt met de beste bedoelingen. Desalniettemin doen de eilandelijke samenlevingen in koninkrijksverband aanhoudend schaamte-ervaringen op.

ONGEDEELD NEDERLANDERSCHAP / Het verminderen en uiteindelijk opheffen van de schaamtevolle gunstrelatie begint bij het vaststellen van een gemeenschappelijk doel. Met een knipoog naar een catechetische kwestie, dient de vraag beantwoord te worden: waartoe zijn wij in het Koninkrijk der Nederlanden? Hoe zonderling dit ook mag klinken, op deze vraag is tot nu toe geen levenskrachtig antwoord geformuleerd. Het is echter wel degelijk mogelijk om een doel te formuleren. De kans dat er overeenstemming zal zijn te bereiken, is groot.

Ook al doen de discussies over de onderlinge verhoudingen anders vermoeden, de staatkundige structuur vormt *geen doel* op zich. Die structuur is uitsluitend *een middel* om specifieke doelen te realiseren. De doelen zouden de discussies over Koninkrijksrelaties moeten sturen. *Het eerste doel* is de invoering van het ongedeeld Nederlandschap voor *alle* burgers van het Koninkrijk. Dit onderstreept niet alleen de staatkundige eenheid en onze veelzijdige verbondenheid maar bovenal onze gedeelde rechtstaat en democratie.

Het Statuut houdt de scheiding van eerste- en tweederangs burgers binnen het Koninkrijk in stand. Alle varianten bestendigen die tweedeling. Dit lag ook in de bedoeling bij de opstelling van het Statuut, nl. het scheppen van ruime mogelijkheden voor de voormalige koloniën om een ‘autonome’ weg te bewandelen. Die tweedeling dient de realisatie van het eerste doel op te heffen. Onverbrekkelijk samenhangend met het eerste is *het tweede doel*, i.c. het aanvaarden in het gehele Koninkrijk van één norm voor het niveau van de maatschappelijke voorzieningen, waaronder uiteenlopende velden van overheidszorg als de rechtshandhaving, openbare financiën, bestuurlijke integriteit, onderwijs, milieu, sociale woningbouw en gezondheidszorg. Leidend zou de westerse norm dienen te zijn en niet die van de onafhankelijke eilanden in het Caribisch gebied. Hoe bizar dit ook mag klinken, tot nu toe is het accepteren van die westerse norm binnen het Koninkrijk *nooit* op politiek niveau uitgesproken. Integendeel, tot nu toe diende de Caribische context als referentiepunt. Bij omringende onafhankelijke landen als Haïti en Dominica steken de Nederlands-Caribische eilanden altijd gunstig af. Tegelijk staat buiten kijf dat het op het microniveau van de eilanden ontbreekt aan de capaciteit om die westerse normen voor voorzieningen zelfstandig te realiseren en te onderhouden. (Terzijde, er zijn wel meer Nederlandse regio’s, eilanden en gemeenten die dit niet voor elkaar krijgen.)

Daar over deze twee – onafscheidelijke - punten de afgelopen decennia nooit helderheid heeft bestaan, blijven de verwijten van de zijde van de eilanden komen dat Nederland onvoldoende menskracht, kennis en geld investeert in armoedebestrijding, onderwijs, zorg, economische bedrijvigheid, veiligheid op straat, beheer van cultureel erfgoed en wat dies meer zij. In het Statuut werd in 1954 echter nadrukkelijk vastgelegd, dat dergelijke interne zaken in principe tot de

autonome verantwoordelijkheid van de autonome eilanden behoren en zodoende dient Nederland zich daarmee strikt genomen niet te bemoeien.

Het Statuut kwam tot stand juist om *onderscheid* mogelijk te maken. Iedere vorm van steun aan interne zaken is, het werd reeds gezegd, in feite een gunst en zodoende een bron van schaamte-ervaringen. In de praktijk van alledag maakt het de bewoners van de eilanden tweederangs burgers van het Koninkrijk. Dit is feitelijk een keuze die zij – dan wel hun voorvaderen - ooit zélf maakten, zij het mogelijk niet zo doelbewust.

ERIN OF ERUIT / Als gelijke welzijn en welvaart voor alle rijksgenoten daadwerkelijk het hoofddoel van het samenleven in het Koninkrijk is, dan is het ongedeeld Nederlandschap de noodzakelijke voorwaarde en biedt de provincie/gemeente constructie een voor de hand liggende mal: de eilanden gemeenten en tezamen een provincie. Beslist dient onderkend te worden dat uitsluitend met de volledige integratie (van de eilanden in Nederlands verband) het verlangde westerse welzijns- en welvaartsniveau en de daarop afgestemde financiële middelen gegarandeerd kunnen worden. Het onderscheid in verschillende manifestaties van burgerschap in het Koninkrijk zal dan worden opgeheven. Democratie en rechtstaat worden gerespecteerd waar het Statuut dit nalaat.

Met deze constructie van integratie wordt de door gunst geteisterde relatie ontmanteld, daar het aan beide zijden niet alleen duidelijk is wat geëist kan worden maar ook, niet minder van belang, welke de verplichtingen zijn. Beide partijen kunnen dan eindelijk, zonder schaamte- en (eventuele) schuldgevoelens, elkaar als gelijkwaardige partners tegemoet treden. Integratie maakt van de vele problemen prikkelende uitdagingen en realiseerbare idealen voor een vitaal samenleven in het Koninkrijk.

Er dient een keuze gemaakt te worden. Of je wordt onafhankelijk en treedt als Suriname de eigen toekomst tegemoet – inclusief een agressief opdringend Venezuela, een expansief en neokoloniaal China en een genadeloze Latijns-Amerikaanse maffia. Of je wenst je een Koninkrijk zónder koloniale gunstverhoudingen en mét een volwaardig meedraaien in een democratisch bestel. Met deze laatste keuze moet je als eiland een onlosmakelijk onderdeel van Nederland willen worden: elk der eilanden een echte gemeente en tezamen een provincie. Erin of eruit?

Martinus Arion had zijn keuze gemaakt: ‘We worden vernederd en beledigd en er is niemand in Nederland die het voor ons opneemt. Dan kunnen we beter niets meer met elkaar te maken hebben. Ik ben ontzettend teleurgesteld in Nederland. We kunnen beter onafhankelijk worden.’

Onafhankelijkheid is geen levensvatbare keuze. Zo min als het afsluitende hoofdstuk van de roman *Dubbelspel* overtuigt, zo min overtuigt Martinus Arions voorkeur: wezensvreemd. Er is een deugzaam alternatief voorhanden: als nieuwe provincie van zes Caribische gemeenten in Nederland aanschuiven. Weg met het Statuut.

AUTONOMIE IS ACHTERHAALD / We moeten van koers veranderen. Zo werd ruim voor de herziening van het Statuut in 2010 al opgemerkt. De socioloog en jurist Verton verdedigde nadrukkelijk dat ‘een einde [dient te komen] aan het autonomietje spelen door elites ten koste van de kleine man’. De bestuurskundige en gewezen ‘Vertegenwoordiger van Nederland’ in de Nederlandse Antillen De Jong constateerde, dat ‘[de] platgetreden concepten van autonomie, zelfredzaamheid en samenwerking niet langer [voldoen].’ De historicus Oostindie constateerde dat ‘een sterker Nederlands engagement met de eilanden onvermijdelijk is geworden [...]’. De jurist Munneke meende beslist, dat ‘het sprookje van de autonomie, gelijkwaardigheid en wederzijdse solidariteit niet eindeloos voortgezet kan worden.’ Het Comité 2004 - onder voorzitterschap van Van Vollenhoven, lid van het Koninklijk Huis, en de voormalig Gouverneur van de Nederlandse Antillen, Saleh - verzekerde ‘dat er de afgelopen jaren een steeds sterkere behoefte is gegroeid te komen tot een substantiële vernieuwing van ons Koninkrijk’. De journalist Jansen van Galen tekende tal van scherpe kanttekeningen op bij het functioneren van het Statuut uit de mond van eilandbewoners, zoals de advocaat Navarro: ‘Autonomie is achterhaald. We moeten om de tafel gaan zitten om onze problemen als familie te bespreken. Dan zullen er harde woorden vallen, maar we gaan weer als familie verder. We moeten anders met elkaar omgaan, uitgaande van de Koninkrijksgedachte, samen de moeilijkheden in het Koninkrijk bespreken.’

Een versluisend optimisme heerst in het Koninkrijk. Een oud-vertegenwoordiger van Nederland in de Nederlandse Antillen, De Waal, stelde: ‘[b]innen het Statuut kan indien gewenst vrijwel alles worden geregeld’. Hiertoe behoeven we - zo is dikwijls met klem benadrukt - ‘veel méér wederzijds vertrouwen’ (Oostindie), ‘een constructieve houding ten opzichte van elkaar’ (Wawoe), ‘verbondenheid als uitgangspunt’ (Hirsch Ballin), ‘gemeenschappelijkheid’ (Saleh, Van Vollenhoven).

We wisten ook bij het vijftig jarig bestaan van het Statuut, in 2004, al donders goed dat koloniale verhoudingen – het bedelen en de gunstverleningen - niet zorgen voor dat vertrouwen noch voor die constructieve houding of die verbondenheid en gemeenschappelijkheid. De afgelopen vijfenzestig jaar hebben dan ook aanhoudend aangetoond dat niets structureel werd geregeld. Kortom, het roer moet nu echt worden omgegooid, opdat krachtdadig en doelgericht koers gezet kan worden naar het ongedeeld Nederlandschap binnen één Koninkrijk.

VOLWAARDIGE RELATIES / De bestuurlijke slagkracht om intern, regionaal en wereldwijd te opereren is in de Caribische 'landen' Aruba, Sint-Maarten en Curaçao structureel ten ene male te gering om alle complexe vraagstukken het hoofd te bieden. Het resultaat is permanente frustraties, agressie en weerstand. De 'landen' willen autonomie, maar ontvangen 'samenwerking' die synoniem is geworden aan Nederlandse voogdijschap. Diepe frustraties overheersen ook op Bonaire, Sint-Eustatius en Saba. Het Nederlandse bestuur heeft vooralsnog verzuimd om de openbare lichamen om te zetten in daadwerkelijke Nederlandse gemeenten. De BES-eilanden beschikken dan ook niet over de rechten en plichten, de financiering noch over de invloed en zeggenschap zoals Nederlandse gemeenten die kennen. Zij hangen er maar een beetje bij. Deze schaamtevolle constructie leidt tot een eindeloze reeks wederzijdse frictie, boosheid en tot tegenwerking.

Het Statuut heeft de beloofde gelijkwaardigheid, zelfstandigheid en wederkerigheid nooit waargemaakt. Er resteert praktisch en constitutioneel maar één optie. Schaf het Statuut af en vorm de Nederlandse Grondwet om tot de Koninkrijks Grondwet. Maak van de Caribische eilanden één provincie en zes gemeenten naar Nederlands model. Zo worden zij volledig geïntegreerd in het - gedecentraliseerde - Nederlandse staatsbestel. Dit behoeft geen van de partijen te beangstigen, zolang deze onafwendbare ontwikkeling met wederzijdse zorg verder wordt voorbereid en begeleid.

Praktisch gesproken varen de eilanden al aan op die integratie. De aanhoudende en groeiende bemoeienis van Nederland met de eilanden veroorzaakt echter steeds minder autonomie. De verstrengeling intensifieert namelijk zonder de noodzakelijke garanties, zonder geformaliseerde rechten en plichten, zonder constitutionele borging, zonder de (rechts)bescherming die gemeenten en provincies wél kennen.

Willekeur regeert tot nu toe, waar voorspelbaarheid en zodoende wederzijds vertrouwen zouden moeten heersen. Als provincie met zes eilandelijke gemeenten kunnen we deze gang van zaken ten gunste van alle partijen kantelen. De in ons staatsbestel ingebouwde *checks and balances* zijn bovendien substantiële voorwaarden om het hoofd te bieden aan de genoemde opeenstapeling van problemen. De eilandbewoners kunnen het niet alleen en zijn niet autonoom. Wij, in Nederland en in de West, hebben vijftig jaar gedaan alsof dit wél zo was. Stop hiermee.

EEN HERNIEUWD KONINKRIJK / Op de vraag 'hoe nu verder?' past dan ook maar één antwoord: samen, gelijkwaardig en in één Koninkrijk. Naast de Koninkrijkstaken die Nederland ook nu al voor de eilanden waarneemt – defensie, buitenlandse betrekkingen en het Nederlanderschap (paspoort) – kunnen de Caribische gemeenten voor steun zonder meer een beroep doen op 'Den Haag' en 'Brussel'. Beide overheden kunnen de eilanden energiek terzijde staan bij het ontwikkelen van slagvaardig beleid, nodig om ernstige en dringende problemen het hoofd te bieden, zoals

criminaliteitsbestrijding, ecologische vraagstukken, (intereilandelijke) infrastructuur, economische ontwikkelingen, onderwijs, gezondheidszorg, kindbescherming, bestuurlijke capaciteit, vluchtelingen hulp en wat dies meer zij. Niets kan en mag het behartigen van de regionale belangen van de Caribische gemeenten in de weg staan.

Kortom, het Koninkrijk nieuwe stijl geeft de Caribische gemeenten en de provincie meer gestructureerde invloed, duidelijk afgebakende rechten en plichten, een meer inspirerende ontwikkeling dan nu én verschaft een meer rechtszekere inbedding. Misschien is het belangrijkste effect dat het steeds verder opbreken van verbondenheid en de toekenning van schaamtevolle gunsten worden omgezet in gelijkwaardigheid, saamhorigheid en integratie.

UITDAGINGEN / Op voorhand worden er kanttekening geplaatst bij de haalbaarheid van het doel. Bij nader inzien blijken deze bezwaren meer dan eens kenmerkend voor het meten met twee maten. Wat criticasters in Nederland vanzelfsprekend vinden, wordt voor de toekomstige Caribische gemeenten en provincie een problematische factor die de eilanden – in nauwe samenwerking met Nederland - niet zouden aankunnen. Twee voorbeelden ter illustratie.

Bij integratie met Nederland moeten de eilanden vrezen dat zij de concurrentie niet meer zullen aankunnen en dat de ‘hoge sociale voorzieningen’ zullen zorgen voor hordes vreemdelingen die daarvan willen profiteren. Dit zijn de uitdagingen waar Nederland zelf mee worstelt bij het onomkeerbaar integreren in Europa [sinds 1953]. Inmiddels heeft Nederland ruim één miljoen moslims op eigen bodem, die er veertig jaar geleden nog niet waren.

Woont er een ander mensensoort op de eilanden? Dit lijkt het geval, anders stel je je niet de vraag of bijvoorbeeld een rookverbod in bedrijfsruimtes ook geëist zal worden in een luchtgekoeld kantoor in een Caribische gemeente. Ja, dat zal bij wet geëist worden; zeker weten. Natuurlijk zijn er verschillen. Een verbod op het jagen op vossen ontbeert relevantie op de eilanden. Het verbod op de export van de steeds zeldzamer wordende cactus *kabes d'indjan* heeft alleen consequenties voor de eilanden. Edoch, in principe is wetgeving van hier evenzeer van toepassing en evenzogoed wenselijk in de Cariben.

Nauw verbonden met deze wijze van het excentrieke wegen en meten, is - ten tweede - een opmerkelijke *inconsistentie* op cruciale momenten. Hiervan één voorbeeld. Bij integratie zouden de eilanden ongetwijfeld de status van *artikel-12 gemeenten* verkrijgen, d.w.z. een gemeente die onder streng financieel toezicht wordt gesteld door de Rijksoverheid vanwege een structureel slechte financiële situatie. Dat zou Nederland wegzetten als koloniaal. Vormen van financieel toezicht van de zijde van Nederland of van het Koninkrijk - wat in de praktijk op hetzelfde neerkomt – blijken al jaren onvermijdelijk. Met de status van artikel-12 gemeente zouden de eilanden precies weten waar

ze aan toe zijn qua rechten én plichten, met het huidige toezicht niet. De huidige praktijk is juist typerend voor koloniale verhoudingen. Bovendien, weer dat meten met twee maten. Waarom heeft de artikel-12 status wel goed uitpakkt voor bijvoorbeeld Den Haag en zou deze niet evenzo voordelig kunnen uitpakken voor de eilanden?

HOOFDPIJN EN KOPZORG / Hiermee komen we bij nog een derde bedenking bij onze lange termijn visie op de verhoudingen in het Koninkrijk. Al dan niet onder verwijzing naar boze protesten op Bonaire en Sint-Eustatius, wordt bevraagd of Nederland naar behoren invulling zal kunnen geven aan het beoogde welzijn van de eilandbewoners. Zal er voldoende rekening worden gehouden met de eilandbewoners en hun bijzondere – onder meer geografische en sociaal-culturele - omstandigheden? Is Nederland wel democratisch genoeg in dezen? Heeft Nederland wel voldoende expertise om besluiten te nemen en om te oordelen?

Deze verwijzingen functioneren onzes inziens als façade waarachter bovenal de inspanning schuilgaat om *politieke hoofdpijn en financiële kopzorg* van Nederland te voorkomen. Nederland dient inderdaad te zorgen voor de expertise op departementen om naar behoren rekening te houden met eilandelijke bijzonderheden. Dat zal een inspanning zijn en dat zal geld kosten. Maar daaraan mag ook een prijskaartje hangen. De afstand tussen de Boven- en de Benedenwindse eilanden van ca. 900 kilometer en die tussen de eilanden en Nederland van ca. 9.000 kilometer zouden inderdaad wel eens kostbare bijzonderheden kunnen zijn. Zou voor Zeeland wel en voor de Caribische provincie het overbruggen van afstanden geen factor zijn om rekening mee te houden? Wat is er mis met het beroep dat de eilanden – overeenkomstig het recht van iedere gemeente en provincie in Nederland – in deze afstandszaak [of welke zaak dan ook] tot het maximum zullen doen op het Gemeente- en Provinciefonds? Groningen mag wel een ‘netto-ontvanger’ zijn en de Caribische provincie niet? Inderdaad zullen de eilanden Nederland hoofdpijn en kopzorg geven, maar als zodanig niet meer dan welke provincie of gemeente die reeds tot Nederland behoort.

Tenslotte wordt onvermijdelijk aangevoerd dat de eilanden zelf de integratie niet willen: er is geen draagvlak voor. Een derde van de bevolking koos met de voeten voor de optie: dat deel vertrok al naar Nederland. Los hiervan, niemand wil toch betogen dat de ontwikkeling van een visie uitsluitend gebaseerd zou moeten zijn op wat er vooralsnog als grootste gemene deler lijkt te leven in een samenleving? Wij hoeven toch niet te vertellen dat slechts ver reikende visies van een toekomstig samenleven de geschiedenis vorm en inhoud hebben gegeven? Ongetwijfeld worden tal van politieke uitlatingen – waaronder die van volksvertegenwoordigers aan beide zijden van de oceaan - gestuurd door het resultaat van de dagelijkse opiniepeilingen die bureaus uitvoeren.

Reflectie met grotere diepgang en van langere adem mag echter nog steeds geëist worden – waarvan akte.

GERECHTIGHEID / Het is stellig geen sinecure om het koloniale denken in termen van ‘wij’ en ‘zij’ te doorbreken, maar het is wel degelijk te doen. Het roer moet om. Het kán. We zetten doelbewust koers naar een provincie met zes gemeenten in de Caribische Zee onder de bescherming van een en dezelfde Grondwet van het Koninkrijk der Nederlanden.

De overgang zal tijd vergen, complex zijn en veel van ieder eisen. Daarom is het gewenst een trans-Atlantische organisatie in het leven te roepen om de overgang naar de gemeente/provincie constructie nader te onderzoeken. We willen alle voordelen en mogelijke nadelen op een rijtje hebben staan. Vervolgens kan met die bevindingen en bij instemming van alle betrokkenen het beoogde traject daadwerkelijk worden afgelegd. Zo rekenen we stoutmoedig af met het koloniale verleden.

VERANTWOORDING / Dit pleidooi verwerkt artikelen die verschenen in uiteenlopende tijdschriften en kranten, zowel in Nederland als op de Caribische eilanden, te weten *Civis Mundi*, *Bestuurswetenschappen*, *Christen Democratische Verkenningen*, *OSO*, *Bestuurskundige Berichten*, *de Volkskrant*, *Nederlands Dagblad*, *Amigoe(-ñapa)* en *Antilliaans Dagblad*. Meer dan eens werd hiertoe – op alleszins inspirerende wijze - samengewerkt met Jan Wijenberg.

Voor de tekst van en toelichting op de constitutionele basisregeling van het Koninkrijk, zie C. Borman, *Het Statuut voor het Koninkrijk*. Alphen a/d Rijn, 2013. Gedetailleerd over het ontstaan van het Statuut en de politiek-bestuurlijke ontwikkelingen sindsdien, zie Gert J. Oostindie en Inge Klinkers, *Knellende Koninkrijksbanden; Het Nederlandse dekolonisatiebeleid in de Caraïben, 1940-2000*. Amsterdam, 2001; Gert J. Oostindie en Inge Klinkers, *Gedeeld Koninkrijk; De ontmanteling van de Nederlandse Antillen en de vernieuwing van de trans-Atlantische relaties*. Amsterdam, 2012.

Het citaat van Abram de Swaan komt uit zijn *De mensenmaatschappij* (Amsterdam, 1996; p. 81). Het afsluitende citaat van Frank Martinus Arion is ontleend aan een bericht in *de Volkskrant* van 16 december 2008. De tekst van zijn ‘wederaanbieding’ (2008) wordt bewaard in het Archivo Nashonal, Willemstad, Curaçao.

Citaten over de noodzaak van veranderingen ten tijde van het vijftig jarig bestaan van het Statuut zijn ontleend aan Peter Verton, ‘One man one vote; vijftig jaar politiek en bestuur te Curaçao’, *Tijdschrift voor Antilliaans Recht – Justicia*, 2002, nr. 1. pp. 34-57; Lammert de Jong, *De werkvloer van het Koninkrijk; Over de samenwerking van Nederland met de Nederlandse Antillen en Aruba*. Amsterdam, 2002; Gert J. Oostindie, ‘Een antwoord op de

Curaçaose exodus?' *Justitiële Verkenningen*, jrg. 28, 2002, nr. 1, pp. 9-20; Harold F. Munneke, 'Staatsrecht in de Cariben; van lokaal speelterrein naar aanpassing aan de internationale orde', *Justitiële Verkenningen*, jrg. 28, 2002, nr. 1. pp. 47-66; Comité 2004, *Investeren in gezamenlijkheid; Een visie op de toekomst van ons Koninkrijk naar aanleiding van de vijftigste verjaardag van het Statuut voor het Koninkrijk*. [Den Haag], 2004; John Jansen van Galen, *De toekomst van het koninkrijk; Over de dekolonisatie van de Nederlandse Antillen*. Amsterdam, 2004.

Verwijzingen naar sociaalpsychologische vereisten ter verbetering van de onderlinge relaties betreffen uitspraken van Gert J. Oostindie en Gilbert Wawoe die zijn ontleend aan hun bijdragen in Lodewijk J.J. Rogier en Gerhard Hoogers (red.), *50 jaar Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden*. Den Haag, 2005, en uitspraken van Ernst Hirsch Ballin, Jaime Saleh en Pieter van Vollenhoven in bijdragen en interviews in Aart G. Broek (red.), 'Antillen/Aruba: uit de gunst', *Christen Democratische Verkenningen*, Amsterdam, 2005.

Ook recente adviezen bevorderen een (bijgesteld) handelen binnen de bestaande kaders en schuwen een fundamentele heroriëntatie, zie onder veel meer voorstellen *Voorlichting over de bestaande vormgeving tussen de Caribisch en Europees Nederland en de coördinerende rol van BZK*, Raad van State (advisering), Den Haag, 2019, en bijdragen aan Joop van den Berg en René Zwart (red.) *Koninkrijk op eieren; Reflecties op 10 jaar 10-10-10*. Alphen a/d Rijn: ADCaribbean, 2021.

i

dr. Aart G. Broek, (historisch) socioloog en letterkundige; promoveerde (in 1990) op de Papiamentstalige propaganda die de rooms-katholieke missie maakte om haar invloed te behouden en versterken ten tijde van de op- en uitbouw van de raffinaderijen op Curaçao en Aruba en de bijkomende toename van wereldse invloeden; publiceerde onder meer *De kleur van mijn eiland; Ideologie en schrijven in het Papiaments sinds 1863* (2006; i.s.m. Sidney Joubert en Lucille Berry Haseth), *De geschiedenis van de politie op de Nederlands-Caribische eilanden* (2010), *De terreur van schaamte; Brandstof voor agressie* (2015, herdruk) en *Schaamrood; Aantekeningen over angst, agressie en ambitie* (2017); bezorgde werk van Tip Marugg, Boeli van Leeuwen, Elis Juliana, Aletta Beaujon, Medardo de Marchena en andere Antilliaanse auteurs.

website: www.klasse-oplossingen.nl

mailadres: info@klasse-oplossingen.nl / agbroek@planet.nl

[*]31 – [0] 6 30 367 327